

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 20.01.1984, sp. zn. 11 Tz 53/83, ECLI:CZ:NS:1984:11.TZ.53.1983.1

Číslo: 7/1985

Právní věta: Zastoupení zahraničních podniků v Československé socialistické republice při provádění zahraničně obchodní činnosti v tuzemsku nemohou přejímat fyzické osoby československé státní příslušnosti. Neoprávněné provádění takové zastupitelské činnosti ve větším rozsahu naplňuje znaky trestného činu nedovoleného podnikání podle § 118 tr. zák.

Soud: Nejvyšší soud České soc. rep.

Datum rozhodnutí: 20.01.1984

Spisová značka: 11 Tz 53/83

Číslo rozhodnutí: 7

Číslo sešitu: 1

Typ rozhodnutí: Rozhodnutí

Hesla: Podnikání nedovolené

Předpisy: 140/1961 Sb. § 118

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

K stížnosti pro porušení zákona, kterou podal ministr spravedlnosti ČSR, Nejvyšší soud ČSR zrušil rozsudek obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 28. března 1983 sp. zn. 6 T 107/80 i usnesení městského soudu v Praze ze dne 3. června 1983 sp. zn. 5 To 55/83 a obvodnímu soudu pro Prahu 1 přikázal, aby věc obviněné Z. K. znovu projednal a rozhodl.

Z odůvodnění:

Rozsudkem obvodního soudu pro Prahu 1 z 30. 1. 1981 sp. zn. 6 T 107/80 byla obviněná uznána vinnou trestným činem nedovoleného podnikání podle § 118 odst. 1, 2 písm. b) tr. zák., jehož se podle výroku rozsudku dopustila tím, že v době od roku 1967 do 24. 9. 1979 v Praze 1 i jinde neoprávněně zastupovala anglickou cestovní kancelář Panorama Holidays se sídlem v Sussexu a za to obdržela od spolumajitele této cestovní kanceláře P. H. a jeho manželky G. H. finanční částky a věcné dary vysoko převyšující částku 20 000,- Kčs. Za to byla odsouzena k trestu odnětí svobody v trvání dvou let, jehož výkon jí byl podmíněně odložen na zkušební dobu tří let. Tento rozsudek k odvolání obviněné a obvodního prokurátora městský soud v Praze usnesením z 30. 3. 1981 sp. zn. 5 To 20/81 zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k nové projednávání a rozhodnutí. V tomto usnesení odvolací soud shledal, že skutková zjištění soudu prvního stupně jsou správná a úplná, pokud se týkají povahy a rozsahu činnosti obviněné, a soudu prvního stupně pouze uložil upřesnit výši jejího neoprávněného prospěchu.

Dalším rozsudkem obvodního soudu pro Prahu 1 z 26. 5. 1981 sp. zn. 6 T 107/80 byla obviněná znovu uznána vinnou trestným činem nedovoleného podnikání podle § 118 odst. 1, 2 písm. b) tr. zák., jehož se dopustila skutkem uvedeným v předcházejícím rozsudku téhož soudu a upřesněným tak, že obviněná za svou činnost obdržela od manželů H. finanční částky v hodnotě 51 081 TK a 600 Lstg i věcné dary. Za to jí byl uložen trest odnětí svobody v trvání tří let, trest propadnutí věci, a to tuzexového účtu č. 1-44185, devizového účtu u Živnostenské banky v Praze č. 3451 - 29114 a automobilu zn. Fiat 127/2 SPZ ABY 52-59 a peněžitý trest ve výměru 35 000,- Kčs, nahrazený pro případ, že by jeho výkon mohl být zmařen, trestem odnětí svobody v trvání devíti měsíců. K odvolání obviněné městský soud v Praze usnesením z 25. 9. 1981 sp. zn. 5 To 69/81 tento rozsudek zrušil a věc vrátil obvodnímu soudu k novému projednání a rozhodnutí, přičemž tomuto soudu nařídil doplnit dokazování výsledkem britských státních občanů P. H. a G. H. k prověření obhajoby obviněné, že finanční a věcné dary nebyly odměnou za poskytování služeb pro cestovní kancelář Panorama Holidays, ale šlo o dary poskytované z důvodu přátelských vztahů.

Obvodní soud pro Prahu 1 po doplnění dokazování přečtením záznamu výsledku P. H. rozhodl ve věci znovu rozsudkem z 28. 3. 1983 sp. zn. 6 T 107/80 tak, že obviněnou obžaloby podle § 226 písm. a) tr. ř. zprostil. Toto svoje rozhodnutí obvodní soud odůvodnil tím, že proti všem dosud provedeným důkazům je tu nyní uvedený záznam o výsledku P. H., jímž je potvrzována obhajoba obviněné, že nebyla firmou Panorama Holidays nijak honorována a že nijak neoprávněně tuto cestovní kancelář nezastupovala, a pokud dostala od manželů H. dary, šlo o dary z pouhého přátelství. S tímto závěrem se ztotožnil i městský soud v Praze, který odvolání prokurátora proti zprošťujícímu rozsudku obvodního soudu usnesením z 3. 6. 1983 sp. zn. 5 To 55/83 podle § 256 tr. ř. zamítl.

Proti posléze uvedenému usnesení městského soudu v Praze podal ministr spravedlnosti ČSR v šestiměsíční lhůtě stanovené v § 272 tr. ř. v neprospěch obviněné stížnost pro porušení zákona. Ve stížnosti pro porušení zákona bylo vytknuto, že znaky trestného činu nedovoleného podnikání, je důsledkem nedostatečně zjištěného skutečného stavu věci a nesprávného hodnocení provedených důkazů, z nichž naopak jednoznačně vyplývá, že obviněná prováděla po dlouhou dobu nedovolenou zahraničně obchodní činnost ve prospěch anglické cestovní kanceláře Panorama Holidays, a pokud obdržela od spolujednatelů této cestovní kanceláře a jeho manželky finanční částky i věcné dárky, nešlo o dary z přátelství, ale především o odměnu za rozsáhlou činnost obviněné ve prospěch uvedené zahraniční cestovní kanceláře.

Nejvyšší soud ČSR přezkoumal podle § 267 odst. 1 tr. ř. na podkladě stížnosti pro porušení zákona správnost výroku napadeného usnesení, jakož i řízení, jež mu předcházelo, a shledal, že zákon byl porušen.

Zásadní pochybení obvodního soudu spočívá v tom, že tento soud svoje zjištění, že obviněná nezastupovala neoprávněně anglickou cestovní kancelář Panorama Holidays, opřel jen o záznam výsledku spolujednatelů firmy P. H., sepsaný pracovníkem čs. zastupitelského úřadu v Anglii, a již nehodnotil ostatní důkazy shromážděné v přípravném řízení a provedené v hlavním líčení, zejména obsah zprávy Výboru lidové kontroly ČSSR z operativní prověrky nedovoleného zahraničního obchodního podnikání Z. K., smlouvu o obstarání služeb uzavřenou mezi cestovní kanceláří Slovakoturist a obviněnou jako zástupcem uvedené zahraniční firmy, obsah korespondence obviněné a dále zprávu Československé obchodní banky ohledně devizového účtu firmy Panorama Holidays a svědecké výpovědi pracovníků čs. cestovních kanceláří, s nimiž obviněná uzavřela dohody o průvodcovské činnosti. Z těchto důkazů vyplývá, že obviněná zastupovala firmu Panorama Holidays, jednala jejím jménem s československými cestovními kancelářemi, ubytovacími, restauračními a kulturními podniky, organizovala zájezdy britských občanů do Československa a sama na základě dispozičního oprávnění schváleného uvedenou zahraniční firmou disponovala s finančními prostředky na devizovém účtu této firmy, otevřeném u Československé obchodní banky. Obvodní soud v této souvislosti ani náležitě nehodnotil již zmíněný záznam o výsledku P. H., který v odpovědi

na první otázku uvedl, že obviněné nabídl možnost spolupráce s jeho cestovní kanceláří, zejména zprostředkováváním lacinějších pobytů v ČSSR pro střední vrstvy a hůře situované britské občany, pro něž byly nabídky Čedoku těžko dostupné. I tato odpověď svědčí o tom, že obviněná podle rozhodnutí majitele firmy měla vyvíjet v Československu činnost ve prospěch této cizí cestovní kanceláře.

Uvedená zahraničně zastupitelská činnost obviněné byla v rozporu s právními předpisy platnými v rozhodné době. 1) Šlo především o zákon č. 119/1948 Sb., o státní organizaci zahraničního obchodu a mezinárodního zasilatelství, které v § 2 odst. 1 stanovil, že zahraniční obchod a mezinárodní zasilatelství se vyhražují podnikům, které ministr zahraničního obchodu určí nebo zřídí vyhláškou v Úředním listě. Podle § 2 tohoto zákona byla pak vydána vyhláška č. 136/1968 Sb., o zastoupení zahraničních podniků v Československé socialistické republice při provádění zahraničního obchodu, která v § 1 stanovila, že zastoupení zahraničních podniků v ČSSR při provádění zahraničního obchodu v tuzemsku může přejímat a provádět kterákoliv československá hospodářská organizace. Toto ustanovení bylo změněno vyhláškou č. 165/1969 Sb. tak, že zastoupení zahraničních podniků v ČSSR při provádění zahraničního obchodu v tuzemsku mohou přejímat a provádět československé socialistické organizace jen na základě oprávnění k zahraničně zastupitelské činnosti ministerstvem zahraničního obchodu. Obě uvedené vyhlášky byly zrušeny vyhláškou č. 125/1975 Sb., o provádění zahraničně obchodní činnosti pro zahraniční podniky. Podle § 1 odst. 1 této vyhlášky mohly zahraničně obchodní činnost pro zahraniční podniky na území ČSSR vykonávat pouze čs. organizace oprávněné k tomu podle čs. předpisů, dále obchodní zastupitelství zahraničních podniků, jejichž zřízení bylo povoleno federálním ministerstvem zahraničního obchodu a také cizí státní příslušníci za podmínek stanovených v této vyhlášce. Z těchto právních norem vyplývá, že zahraničně zastupitelskou obchodní činnost mohly v rozhodné době na území ČSSR vykonávat jen čs. organizace a od roku 1976, kdy nabyla účinnosti vyhláška č. 125/1975 Sb., též obchodní zastupitelství zahraničních podniků a cizí státní příslušníci za podmínek stanovených v uvedené vyhlášce. Tuto činnost tedy nemohly vykonávat soukromé osoby čs. státní příslušnosti, a proto pokud ji prováděla obžalovaná, šlo o nedovolené podnikání ve smyslu § 118 odst. 1 tr. zák. K tomu třeba dodat, že podle § 2 vyhl. č. 136/1968 Sb. a § 2 odst. 3 vyhl. č. 125/1975 Sb., bylo předmětem zastoupení zahraničního podniku mimo jiné zejména i poskytování informací československým organizacím o povaze služeb nabízených zahraničním podnikem a provádění propagace pro zastupovaný zahraniční podnik a podle vyhl. č. 125/1970Sb. též projednávání s příslušnou čs. organizací oprávněnou k zahraničně obchodní činnosti na základě zmocnění zahraničního podniku, jeho jménem a na jeho účet uzavírání a plnění smluv a poskytování služeb. Shora uvedené důkazy nasvědčují tomu, že činnost tohoto druhu prováděla i obžalovaná ve prospěch firmy Panorama Holidays.

Z hlediska subjektivní stránky měl obvodní soud hodnotit důkazy svědčící o tom, že obviněná věděla, že zastupitelská činnost, kterou vykonávala ve prospěch anglické firmy, je podle československých právních norem nedovolená. Tak obviněná ve své výpovědi doznala, že z informace, kterou získala již v roce 1967 na ministerstvu financí v Praze, věděla, že činnost týkající se firmy Panorama Holidays může vykonávat jen ve spolupráci s některou československou cestovní kanceláří. Kromě toho bylo třeba hodnotit obsah dopisů obviněné z 28. 2., 7. 6. a 13. 6. 1973 adresovaných pracovníkům cestovní kanceláře Čedok v Praze, v nichž obviněná brojí proti postupu této cestovní kanceláře, která odmítla s ní jako zástupcem firmy Panorama Holidays jednat a trvala na tom, aby tato firma bezprostředně navázala styky s Čedokem. V souvislosti s těmito dopisy měla být hodnocena i zpráva pracovníka cestovní kanceláře Čedok M. Z. ze 4. 7. 1973 zasláná krajské správě Sboru národní bezpečnosti v Praze, v níž tento pracovník upozorňuje na nezákonný postup obviněné při zastupování firmy Panorama Holidays a uvádí, že obviněná byla oficiálními představiteli Čedoku na své protiprávní jednání upozorněna a bylo jí doporučeno, aby od něho upustila. Na to pak navazuje dopis obviněné z 1. 8. 1974 psaný na tiskopise označeném firmou Panorama Holidays a adresovaném cestovní kanceláři Slovakotourist Bratislava, v němž uvádí, že v letošním roce (1974) ztrácí naše

národní hospodářství cenné devizy proti, že přerušila svou činnost z důvodů potíží, které jí v minulém roce způsobil Čedok, a sděluje, že má v úmyslu obnovit zájezdy dělníků z Velké Británie do Československa, a proto navazuje spolupráci s kanceláří Slovakoturist, které současně zasílá předběžný program zájezdů. Také měl obvodní soud hodnotit zprávu podnikového ředitele cestovní kanceláře Sportturist ing. G. A., adresovanou Správě vyšetřování SNB Praha 7, v níž je uvedeno, že obviněná nehodlala umožnit realizaci smluvních vztahů přímo s firmou Panorama Holidays, a proto s ní byla spolupráce od roku 1973 zastavena. Jako důkaz svědčící o vědomí obviněné, že provádí nedovolenou činnost, měl být vzat v úvahu i dopis obviněné z 25. 3. 1975 adresovaný P. H., v němž obviněná uvádí, že lidé ze Slovakoturistu podporují její činnost, že měla s nimi jistou spolupráci v roce 1973 a byli velmi dobří, což znamená, že nekritizují to, co dělá, a že jejich hlavním zájmem je dostat anglické peníze a jejím zájmem je používat jejich jméno vůči místním úřadům. Z obsahu tohoto dopisu vyplývá, že sama obviněná považovala spolupráci s čs. cestovní kanceláří jen za pláštík, který měl zakrýt její nedovolenou činnost.

Obvodní soud náležitě ohodnotil provedené důkazy a v důsledku toho ani řádně nezjistil skutečný stav věci ohledně odměňování obviněné firmou Panorama Holidays za činnost, kterou v její prospěch vykonávala. V tomto směru obvodní soud svoje zjištění, že všechno, co obviněná získala od manželů H., bylo jí darováno z pouhého přátelství, a nešlo tedy o odměnu za uvedenou činnost, opřel v podstatě o záznam z výslechu ředitele firmy Panorama Holidays P. H., kterým také provedl důkaz v hlavním líčení. Při hodnocení tohoto listinného důkazu však obvodní soud pochybil, když nebral v úvahu, že P. H. na otázku, v jakém úmyslu a z jakých důvodů byly dary obviněné poskytnuty, odpověděl, že dárky byly poskytnuty především z titulu dobrého přátelství a dále jako ocenění toho, co obviněná udělala pro firmu a její zákazníky. Z tohoto důkazu vyplývá, že sám generální ředitel firmy Panorama Holidays potvrdil, že obviněná byla odměňována za činnost prováděnou ve prospěch této firmy. V této souvislosti však měl obvodní soud hodnotit i další důkazy. Týká se to např. dopisu obviněné adresovaného firmě Mothercare Watford, v němž žádala tuto firmu o zaslání obleků na adresu manželů V. a H. B. s dodatkem, že firma Panorama Holidays za ni uhradí účet, protože pracuje pro tuto firmu v Československu, dále dopisu obviněné adresovaného M. L. M., pracovníci firmy Panorama Holidays, v němž obviněná žádá adresátku, aby sdělila panu J., aby úhradu za zaslání kočárku připsal na její účet jako její osobní dluh vůči firmě Panorama Holidays, dále obsahu účtu za zařízení prázdnin pro dceru obviněné E. K. a její známou V. P., v němž se od částky připadající za ubytování a plnou penzi těchto osob odpočítává zastupitelská provize pro obviněnou ve výši 10 (35,04 Lstg) z účtované částky, dále se to týká i bilance za rok 1976 ohledně vyúčtování finančních prostředků na devizovém účtu firmy Panorama Holidays u Československé obchodní banky v Praze, v níž obviněná k vyúčtovaným částkám připočítává svoje osobní dluhy (249,79 Lstg z poslední sezóny, 55 Lstg za gramofonové desky pro jejího syna P. K. a 213 Lstg jako dluh z května 1976); podobně je tomu tak i v bilanci za rok 1977 a 1978; dále se to týká dopisu obviněné z 28. 9. 1975 adresovaného P. H., v němž obviněná uvádí, že firmě Panorama Holidays dluží 249,79 liber, které by měly být převedeny z bankovního účtu na George Street a žádá manželku adresáta, aby to pro ni udělala, že je to pro ni důležité, neboť chce být vždy fair a čestná. Obvodní soud též v této souvislosti nehodnotil skutečnost vyplývající z výpovědi obviněné a z přehledu o pohybu na jejím tuzexovém a devizovém účtu, že obviněná od roku 1976 do roku 1979 postupně obdržela od generálního ředitele firmy Panorama Holidays P. H. a jeho manželky valuty, za které získala celkem 40 181 TK a dále 600 Lstg (tj. 9 714 TK) složených na jejím devizovém účtu, kromě toho jí manželé H. v téže době hradili celkem 11 pobytů v Anglii, přičemž v roce 1968 šlo o šestiměsíční a v roce 1969 dvoutměsíční pobyt; kromě ní byla v Anglii na účet manželů H. čtyřikrát její dcera E. a dvakrát její syn P. Z věcí dostala osobní automobil zn. Fiat 850 S v ceně 10 900 TK, který byl zaplacen šekem Živnostenské banky v Praze č. 3511/4 3001 a další osobní automobil zn. Fiat 127/2 v ceně 15 030 TK, který byl zaplacen šekem živnostenské banky v Praze z jejího již výše zmíněného tuzexového účtu. Již z povahy a značného rozsahu poskytnutých finančních prostředků i poměrně velkého počtu pobytů v Anglii – obviněná ve své výpovědi uvedla, že do Anglie též jezdila za účelem provedení konečného

vyúčtování rekreační sezóny a zájezdů, šlo tedy o zájezdy spojené s její činností pro uvedenou firmu – je zřejmé, že nešlo jen o přátelské dary, ale především o odměny za rozsáhlou činnost, kterou obviněná vykonávala ve prospěch uvedené zahraniční cestovní kanceláře. Přitom v zájmu úplného zjištění rozsahu poskytnutých odměn bylo třeba také objasnit, z kterého účtu byl Živnostenskou bankou v Praze vystaven šek č. 3511/4 3001 na zaplacení automobilu Fiat 850 S. V tomto směru jde totiž o účet odlišný od tuzexového účtu obviněné č. 1-44 195, a proto nelze vyloučit, že automobil byl zaplacen z dalších finančních prostředků poskytnutých obviněné jinak než na její tuzexový účet č. 1-44 195; v tomto případě by se odměna zvýšila o dalších 10 900 TK, které byly za tento automobil zaplacený.

Z uvedeného je zřejmé, že obvodní soud rozhodl na podkladě nedostatečně zjištěného skutečného stavu věci a nesprávného hodnocení důkazů. Tím byl v řízení, které předcházelo napadenému usnesení, jehož součástí je i rozsudek obvodního soudu, porušen zákon v ustanovení § 2 odst. 5 a 6 tr. ř. ve prospěch obviněné.

Městský soud v Praze, jehož povinností jako soudu odvolacího bylo přezkoumat zákonnost a odůvodněnost výroku rozsudku obvodního soudu (§ 254 odst. 1 tr. ř.), vady vytýkané tomuto rozsudku neodstranil, ale naopak se s nimi ztotožnil, když odvolání obvodního prokurátora, v němž byly vytýkány stejné vady, jako neodůvodněné zamítl. Tím sám rovněž ve prospěch obviněné porušil zákon v ustanovení § 256 tr. ř.

1) Redakční poznámka: Nyní platí zák. č. 42/1980 Sb., o hospodářských stycích se zahraničím, a vyhl. č. 63/1980 Sb. Ani podle těchto nyní účinných předpisů nemůže fyzická osoba československé státní příslušnosti přejímat zastoupení zahraničního podniku při provádění zahraničně obchodní činnosti.